

Daha İyi Yargı Derneği Başkanı'ndan

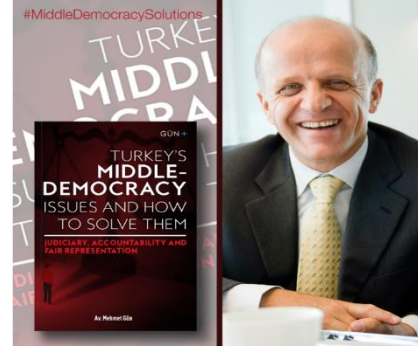
Güçlü ekonomi için
Katma değer yaratan, kaliteli hizmet üretimi
odaklı

Hukuk ve Yargı Yapılanma Önerileri

20 Kasım 2020

“Her şeyimi borçlu olduğum ülkeme minnet borcumu ödemek istiyorum”

Daha İyi Yargı Derneği Başkanı ve Gün + Partners Kurucu Ortağı Av. Mehmet Gün'ün kaleme aldığı “TÜRKİYE’NİN ORTA DEMOKRASİ SORUNLARI ve ÇÖZÜM YOLU- Yargı, Hesapverirlik, Temsilde Adalet” isimli kitabı, geçtiğimiz günlerde İngilizce olarak İngiltere’de de yayımlandı ve uluslararası dağıtımına girdi. Av. Gün, kitabı neden yazdığını ve vermek istediği temel mesajı şöyle dile getiriyor:

“Beni bugünlere güzel ülkem getirdi; Toros Dağlarındaki köyümde çoban ya da büyük bir şehrin varoşunda tekstil işçisi olacakken, dünya çapında bilinen avukatlık bürosunun sahibi yaptım. Her şeyimi bu ülkeye borçluyum. Türkiye’ye minnet borcumu ödemek istiyorum. Türkiye’nin hukukun üstünlüğü yoluyla gelişmesini; ileri demokrasiye dönüşerek dünyanın refahı en yüksek ülkeleri arasına girmesini; sahip olduğu zengin kültür birikimiyle hukuk, adalet, toplumsal uzlaşma, demokrasi ve refah konularında uluslararası kültüre katkıda bulunmasını arzu ediyorum. Kitabı bu amaçlarla yazdım. Ümit ederim, faydalı olur...”

Bu kitabın ana mesajı şudur: Güçlü ve müreffeh bir devlet olmanın anahtarı, hukukun üstünlüğünü toplumsal hayatın her alanında sağlamaktır. Çünkü hukukun üstünlüğü, devlet organlarının kurumlaşarak güçlenmesini, uyum içinde çalışmasını sağlar. Hukuka hesapverirlik yoluyla kurumların ve kişilerin görevlerini verimli ve etkili olarak yerine getirmelerine, topluma katma değer yaratmalarına ve böylelikle refahın sürekli ve kalıcı olarak yükselmesine katkı yapar.

Hukukun üstünlüğü, toplumda, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında görev alan yönetici ve çalışanların o işi yapmaya en ehil yani en liyakatli kimselerden oluşmasını, ve ayrıca yöneticilerin hukuk kurallarına uyarlı ve en iyi şekilde görev yapmalarını sağlar. Hukukun üstünlüğü kamu yönetimine ve yöneticilere hesap sorabilmek demektir; hesapverirliğin birinci şartı ise kamu yönetiminde şeffaflıktır.

Bu kitap; hukukun üstünlüğünün aksadığı temel alanları tespit etmekte, kök sebeplerini analiz etmekte; başta yargı başta olmak üzere, hesapverirlik ve temsilde adalet konularında yaşanan sorunların çözümü için öneriler getirmektedir.

Hukukun üstünlüğü ve yargı ekonomide çarpan etkisi yaratır

Ekonomide en önemli etkiyi, hukukun üstünlüğünü sağlamakla görevli olan yargı gücü yapar. Çünkü yargının işlevi ekonominin ve toplum hayatının her alanını ilgilendirir. Uyuşmazlıkları çözmek, bireyler arasında uzlaşma ve iş birliğini yeniden tesis etmek, herkesin kurallara uygun davranmasını, yöneticilerin kamu gücünü hukuka uyarlı olarak kullanmasını sağlamak, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini, özellikle fikir ve ifade özgürlüğünü devlet yöneticilerine karşı korumak yargının temel görevidir.

Hukuk, üretimi ve ticareti sağlayan ilişkilerdir ve bu yönüyle ekonominin can damarları ve sınırları gibidir. Hukukun üstünlüğünü sağlama görevini etkin olarak gerçekleştiren ve bunda güven veren yargı, ekonomik ilişkilere güven getirerek refahı artırmada çarpan etkisi oluşturur; ülkenin itibarını ulusal ve uluslararası alanda katlar. Zira hukuk güvenliği işletmelerin ticari itibarını artırır, ekonomik ilişkileri ve faaliyetleri canlandırır. Hukuk ne kadar iyi işliyorsa ekonomi de o kadar iyidir.

Hukukun üstünlüğü sayesinde iş dünyası, ekonomide olabilecekleri öngörebilir, kestirebilir, hesap ve plan yapabilir; böylece uzun soluklu ve köklü yatırım yapabilir. Birbirinin tamamen aynı olan bir yatırımın değerinin ülkeden ülkeye kat kat farklı olmasının sebebi hukukun üstünlüğünün derecesidir. Gelişmiş ülkeler hukukun üstünlüğü sayesinde tanesi 2-3 dolara mal edilen bir tişörtü rahatça 50-100 dolara satabilmektedir. Bu, her türlü mal ve hizmet üretimi ve ticareti için böyledir. İhraç ettiğimiz malın miktarını artırmadan ihracat gelirimizi artırmak böylece mümkündür. Öte yandan ekonomide toplam faktör verimliliği adı verilen, mal ve hizmet üretimine ve ticaretine etkisi olan bütün unsurlarda verimliliği toptan artırmanın, aynı birim iş yaparak kat kat daha fazla gelir elde etmenin yolu da hukuktan geçer.

Türkiye'nin kronikleşmiş dış ticaret açığı, bunu finanse etmek için de **“cari açık-dış borç ve yüksek faiz”** sarmalına yakalanmış olması da hukuk alanında geri kalmış olmamızdandır.

Acı olan ise ülkemizde hukukun üstünlüğünün, özellikle fikir ve ifade özgürlüğü alanında aksadığını bütün dünya her gün konuşuluyor olması ve bunun buluş ve yeniliklere olumsuz etki yapmasıdır.

Hukuk reformu uzun soluklu çalışmayla gerçekleştirilebilir

Hukukun üstünlüğünü sağlayabilmek için en başta yargıyı islah ederek çağdaş seviyeye getirmek gerekir. Yargı hızlı ve verimli çalışmalı, topluma kaliteli hizmet vermeli, şeffaf ve hesapverir olmalıdır. Bunları sağlayarak bağımsızlığı hak etmeli; hak ettiğinde ise dünyada eşi benzeri görülmemiş bağımsızlık verilmelidir.

Bu, Türkiye'yi dünyanın en ileri yargı sistemine kavuşturabilir, fakat hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmek için yeterli değildir. Hukukun üstünlüğü için Türkiye'de kamu görevlilerinin suçlarını yargının soruşturabilmesi için "idari amirinden izin" alması şartını kaldırmak şarttır. Bu çağdışı şart Türkiye'de yürürlükte olmasa ve yargı kamu görevlilerinin ihmal ve ihlal suçlarını yargı kendiliğinden soruşturabilir olsaydı: Soma ve Ermenek faciaları, TCDD'nin Pamukova, Çorlu ve Sincan kazaları, Karadeniz bölgesinde sıklıkla gördüğümüz sel ve heyelan gibi afetler olmazdı.

Öte yandan bana göre bir toplum için olabilecek en kötü şey; temel insan hakları ve özellikle fikir ve ifade özgürlüğünün aksamaması, bunun uluslararası alanda çok konuşulur hale gelmiş olmasıdır. Baroların gösterilerine getirilen yasaklar, Altan, Kavala, Demirtaş ve benzerlerinin çok uzun tutukluluk halleri, bu durumun bazılarında Anayasa Mahkemesi ve AİHM tarafından mahkum edilmiş olmasına rağmen ihlallerin sürüyor olması, gazetecilerin haberlerinden dolayı tutuklanmaları, on binlerce vatandaşın yürütmenin başı olan cumhurbaşkanını eleştirmesine tahammül edilmeyip dava edilmesi ve tutuklama kararları verilmesi; fikir ve ifade özgürlüğünün ne kadar büyük bir tehdit altında olduğunu gösterir. Bu konulardaki haberleri takip eden herhangi bir yenilikçi bireyin; kendini tehdit altında hissetmesi ve başka ülkeye gitmek istemesi son derece doğaldır.

Bu konuda diğer bir sorun da özgürlüklerin teminatı olarak takdim edilen sulh ceza hakimliklerinin tutuklama makineleri gibi algılanmasıdır. Kararlarına daha yetkin bir mahkemede değil de diğer bir sulh ceza hakimine itiraz edilebilir olması; birisi serbest bırakma kararı verdiği diğerinin tutuklama kararı vermesi halleri toplumun anlayabileceği şeyler değil; tersine korku duymasına neden olan hukuk karmaşalarıdır.

Toplum, uluslararası piyasalar ile iş dünyası köklü değişiklikler yapılmasını, uzun zamandan beri – biraz da çekingen bir dille dillendirmektedir.

Bütün bu hususlarda yargı gücünün hukukun üstünlüğünü sağlayabileceği şekilde kapsamlı yapısal reformlar yapılması köklü ve kapsamlı çözümler getirilmesi ve topluma sağlam bir hukuk güvencesi verilmesi zounludur.

En başında HSK'nın üye yapısı bu amaca ters düşmektedir. Tamamını Cumhurbaşkanının belirlediği, Adalet Bakanının doğal başkanı olduğu Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) topluma ve yatırımcıların itimat edebileceği böyle bir hukuk güvenliğini sağlaması mümkün değildir.

Bu nedenle reformlara en başta yargı gücünü ciddi bir şekilde ıslah edip yürütme, yasama güçlerinden ve siyasetten tamamen bağımsız hale getirerek, hakimlere ve savcılara tayin edilmeme gibi uluslararası teminatlar vererek başlamak gerekir. Bu teminatların bir anlam ifade etmesi için yargı ile ilgili olarak alınan aday gösterme, atama, tayin ve terfi gibi her türlü kararların tamamının etkin olarak yasal denetime açılması zorunludur. Türkiye 1981'de darbeci generallerin çıkardığı kanun ve 1982 Anayasası ile kapatmış olduğu HSK kararlarının karşı yargı denetimi yolunu yeniden açmak ve çok etkili olarak işletmek durumundadır.

Yargı topluma kaliteli hizmet odaklı olarak tasarlanmalıdır

Yargının bağımsızlığını sağlamak, yargının topluma kaliteli hizmet vermesine bağlıdır. Yargı teşkilatı ve işleyişi, topluma kaliteli hizmet verecek, katma değer yaratacak şekilde yapılandırılmalı; şeffaf ve hesapverir olarak tasarlanmalıdır. O zaman bu zorlu meselenin çözümü kendiliğinden görünür olmaktadır.

Yargı teşkilatının merkezine hâkim ve savcıların özlük ve meslek kuruluşunu değil; hâkim, savcı ve avukat üçlüsünün hizmetlerini düzenleyen, denetleyen düzenleyici bir kurum konulmalıdır. Tütün piyasası için düzenleyici kurul kurmak fakat yargı hizmetleri için kurmamak garip değil midir? Yargı hizmetleri, ülke için tütünden daha değerli değil midir?

Yargı kurullarını siyasilerin, yargıçların veya bir menfaat grubunun kontrolüne bırakmanın acı sonuçlarını çok ağır yaşamış olan Türkiye; kimsenin etki ve nüfuz altına alamayacağı, siyaset, yürütme ve yasamadan tam bağımsız bir düzenleyici kurum oluşturmalıdır. Bu yapıda tüm işlem ve kararların yargısal denetimini yapacak uzman bir mahkeme kurulmalıdır.

Kısaca Adalet Yüksek Kurumu Önerisi

- Yargı hizmetlerini veren meslekleri; hâkim, savcı, avukat, noter ve arabulucu mesleklerini tamamen bağımsızlaştırıyoruz; bu meslekler kendi özerk mesleki kuruluşlarını kuracak, yönetecek ve kaliteli hizmet vermeye odaklanacaktır. Yargı ile ilgili bu meslek kuruluşları diğer kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından farklılaştırılacak ve Yargısal kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olarak düzenlenecektir.

- Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK), düzenleyici bir kurum olan Adalet Yüksek Kurumu'na (AYK) dönüştürülecek; öncelikli amacı, bütün yargı teşkilatı ve unsurlarının topluma kaliteli yargı hizmetleri vermesini sağlamak, ve bunu sağlayacak düzenlemeleri yapmak olacaktır.

- AYK'nın iki temel işlevi öngörülmektedir: (1) toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak adalet ve hukuk politika, tercih ve önceliklerini belirlemek; (2) Bunları hayata geçirecek icraatları gerçekleştirmek. Bu amaçla, yeteri kadar icra dairesi kurulacaktır.

- AYK'nın üye kompozisyonu, bütün paydaşların temsilcilerinden oluşacak hiçbir grup veya kurumun nüfuz oluşturamayacağı şekilde ve büyüklükte olacaktır. Üyeler; AYK'nın işlevinin ihtiyaçlarına uygun nitelik ve sayıda olacaktır.

- Yargı ile ilgili bütün işlem ve kararlar, yargı denetimine tabi olacak; bu amaçla uzman bir Adalet Yüksek Mahkemesi kurulacaktır.

- Bu sistemle ilgili olarak Adalet Bakanlığı'nın üstlendiği yargısal rol ve yetkiler, Adalet Yüksek Kurumu'na aktarılacak. Bakanlık yan hizmetler verecek.

AYK, dünyada demokrasilerin ilerletilmesi için de yenilikçi bir çözüm getirmektedir

Demokrasi temel olarak hukukun üstünlüğü demektir. Devletin güçlerinin ayrılığı, hukukun üstünlüğünü sağlayabilmek bunu gerektirdiği içindir. Hukukun üstünlüğünü – özellikle yürütme gücüne – kamuya karşı sağlamakla görevli olan yargının, yürütme gücünden ayrı ve bağımsız olması demokrasinin en önemli unsurudur; aynı zamanda da en sorunlu meselesidir. Çünkü dünyanın hiçbir yerinde yürütme gücü ve siyasiler, yargı gücünü kendi başına ve tek güç olarak görmek istemez. Görevleri gereği birçok imtiyaz ve dokunulmazlıkları olan yargı gücünün bir yargıçlar devleti veya kastı oluşturmasını istemezler. Bu sebeplen dolaydır ki; dünyada bütün demokrasilerde yargı gücü tam bağımsız hale gelememiştir. Yürütme ve siyasiler yargı gücüne değişen derecelerde öyle ya da böyle müdahale eder ya da yargı gücüne ilişkin yetkiler yargı ile yürütme arasında bir denge içinde paylaştırılmıştır. Çok basitleştirerek özetlersek: diğer ülkelerde atanacak hakimleri yargı kurulları belirlemekte; atamaları ise yürütme gücü hakimleri seçip atayarak yapmaktadır. Bu bile o ülkelerde bir denge getirmektedir.

Türkiye’de yargı; devletin üç temel gücü arasında en zayıf olanıdır. Tam bağımsız olmayı bir yana bırakırsak; yargı gücü, en zayıf güç olmasının yanında yürütme gücüne tamamen bağımlı ve bir bakıma onun uzantısı haline gelmiş vaziyettedir.

Oysa ileri demokrasi için güçler ayrılığının netleştirilmesine ve yargı gücünün kendisi de dahil olmak üzere bütün güçlerin yargısal denetiminin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. O takdirde yargı gücü yürütme gücünü hukuka uyarlı olmaya, yürütme gücü de yargı gücünü görevini etkin ve verimli olarak yerine getirmeye zorlayabilir.

Adalet Yüksek Kurumu önerimiz; yargı bakımından güçler ayrılığını öngörmekte ve ayrı bir güç olan yargıyı tam bağımsız bir organ haline getirmekte, kaliteli hizmet üretimine odaklı olarak yapılandırmakta, yargı ile ilgili her türlü işlem ve kararı yargı denetimine açarak tam şeffaflık ve hesapverirliği sağlamaktadır.

Bu yönüyle Türkiye’nin içinde yaşadığı sorunların çözülmesi ve ihtiyaçların giderilmesi için derneğimizin geliştirdiği öneri, dünyada demokrasilerin ilerletilmesi için de yenilikçi bir çözüm getirmektedir. Yargı gücünün yasama ve yürütme güçlerinden net olarak ayrılması sorununa tam, kapsamlı ve hizmet üretimi odaklı yenilikçi bir çözüm sunmaktadır.

Daha İyi Yargı Derneği Hakkında

Daha İyi Yargı Derneği, Türk yargısının sorunlarını tespit etmek, sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek, öneriler üzerinde toplumsal mutabakat sağlanması ve çözümlerin hayata geçirilmesi yönünde çalışmak amacıyla kurulmuş olan siyaseten tarafsız bir sivil toplum düşünce kuruluşudur.

Derneğin tohumları ilk olarak Daha İyi Yargı Hareketi adı ile Av. Mehmet Gün önderliğinde, Türk yargısının sorunlarına uygulanabilir çözümler sunmak ve Tam ve Doğru İfşa yolu ile Dürüst Davranış ilkesini hayata geçirmek amacı etrafında buluşan, Türkiye'yi geliştirme ve toplumun standartlarını iyileştirme arzusu, duyarlılığı ve kararlılığına sahip avukatlar, akademisyenler ve fikir önderleri tarafından atılmıştır.

Daha İyi Yargı Hareketi oluşumu, planlanan çalışmaların kapsamını büyütmek ve bu amaca uygun olacak şekilde kurumlaşmak istek ve amacı sonucunda Kasım 2014 tarihinde Daha İyi Yargı Derneği adı ile dernek statüsü edinmiştir.

Daha İyi Yargı Derneği üyeleri, Türkiye'de uzlaşma kültürünün egemen olmasında ve barış içinde yaşayan, üretken, uluslararası alanda rekabetçi ve müreffeh bir toplum olmamızda gelişmiş ve çağdaşlarından ileriye gitmiş bir hukuk düzeninin ve yargı sisteminin en önemli temel taşlar olduğuna inanmaktadır. Ülkemizin bu hedeflere ulaşmasına ve iktisadi, sosyal ve idari her alanda hukukun üstünlüğünün sağlanmasına Yargı'nın daha da ilerletilmesi ve geliştirilmesi yoluyla katkıda bulunmak üzere çalışmalar yürütmektedir.

Dernek bu çerçevede, Türk Yargısı'nın sürekli olarak gelişmesi, çağdaşları ile rekabet edebilmesi ve bu rekabette öne geçebilmesi için, yargı ile ilintili tüm kişi, kurum ve kuruluşlar ile toplumu ortak bir zeminde bir araya getirmeyi, fikirler ve öneriler geliştirerek mutabakat ve uzlaşma sağlamayı, üzerinde uzlaşılan önerileri hayata geçirmek için gerekli çabaları göstermeyi amaçlamaktadır.